

Схвалено
рішенням Комітету Верховної Ради України
з питань соціальної політики та захисту прав ветеранів
(Протокол №147 від 05.04.2023)

_____ Г.М. Третьякова

РЕКОМЕНДАЦІЇ
учасників слухань у Комітеті Верховної Ради України
з питань соціальної політики та захисту прав ветеранів на тему:
«Інструменти суспільної підтримки ветеранів - учасників бойових дій у
післявоєнний період»

Учасники слухань у Комітеті Верховної Ради України з питань соціальної політики та захисту прав ветеранів, які відбулися 08 лютого 2023 року, заслухавши та обговоривши інформацію і виступи народних депутатів України, представників центральних органів виконавчої влади, активістів ветеранських громадських об'єднань, зазначають наступне.

Правову основу соціального захисту ветеранів війни та членів їх сімей складають: Конституція України, закони України «Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту», «Про статус ветеранів військової служби, ветеранів органів внутрішніх справ і деяких інших осіб та їх соціальний захист», "Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування", «Про пенсійне забезпечення осіб, звільнених з військової служби, та деяких інших осіб» та інші законодавчі акти України.

Відповідно до статті 17 Конституції України на державу покладено обов'язок соціальної підтримки громадян, які захищали Україну в складі Збройних Сил України, інших військових формувань, а також членів їхніх сімей. Наразі Закон України "Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту" від 22 жовтня 1993 року №3551-ХІІ (зі змінами) та інші спеціальні нормативно-правові акти містять понад 40 пільг, які надаються різними органами державної влади та доступ до них ускладнений бюрократією. Окремі чинні законодавчі та підзаконні нормативно-правові акти стосуються соціального захисту ветеранів військової служби, ветеранів органів внутрішніх справ, ветеранів Національної поліції і деяких інших осіб. Це посилює бюрократичний хаос та ускладнює процес отримання гарантованих пільг та реінтеграції до мирного життя (особливо якщо людина має право одночасно на декілька пільгових статусів).

Учасники слухань підкреслили, що особливо гостро це питання постало після 24 лютого 2022 року з моменту повномасштабного вторгнення Російської Федерації на територію України. Доступ ветеранів та членів сімей загиблих до соціально-правових гарантій держави та ефективність пільгової підтримки ветеранів (їхніх сімей) у цивільному житті, сприяння пільг у можливості

забезпечення добробуту та реінтеграції ветерана після завершення ним військової кар'єри є головним завданням для держави та органів державної влади.

Відповідно до чинного законодавства ветераном війни також є особи, які брали участь у захисті Батьківщини чи в бойових діях на території інших держав. До них належать: учасники бойових дій, особи з інвалідністю внаслідок війни, учасники війни.

Особливістю отримання ветеранського статусу в Україні є і те, що найчастіше статус ветерана війни людина отримує ще під час проходження військової служби. Також всі військовослужбовці, звільнені з військової служби з початку особливого періоду (тобто з 2014 року й дотепер) та які залишаються на військовому обліку, зараховуються до оперативного резерву першої черги і за потреби вони можуть бути призвані на військову службу повторно навіть без оголошення мобілізації (або у випадку її оголошення). Така ситуація сприяє змішуванню статусів військовослужбовців та ветеранів. У певний період життя людина може мати одночасно два цих статуси, будучи ветераном на військовій службі, поєднуючи права та обов'язки військовослужбовця із гарантіями соціального захисту, які держава пропонує для ветеранів. Серед ветеранів виокремлюють ветеранів військової служби, цей статус надається особам, які понад 25 років перебували на військовій службі, незалежно від того, чи брали вони участь у бойових діях. Регулюється такий статус Законом України “Про статус ветеранів військової служби, ветеранів органів внутрішніх справ, ветеранів Національної поліції і деяких інших осіб та їх соціальний захист”.

З початком російської агресії проти України у 2014 році з'явилася нова категорія осіб, які мають статус ветерана — учасники бойових дій, що безпосередньо захищають територіальну цілісність, суверенітет та незалежність України під час участі в АТО/ООС. Понад 500 тис. осіб наразі мають статус ветерана внаслідок участі в АТО/ООС і ця кількість продовжує зростати. Усього в Україні налічується понад 902 тис. ветеранів війни відповідно до Закону України “Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту” №3551-ХІІ. Учасниками бойових дій в АТО/ООС є 21 789 жінок. Окрім того, Міжвідомчою комісією з питань розгляду матеріалів про визнання учасниками бойових дій та виплати одноразової грошової допомоги в разі загибелі (смерті) або інвалідності волонтерів та деяких інших категорій осіб відповідно до Закону України “Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту”, яка утворена Міністерством у справах ветеранів України (далі-Мінветеранів), статус учасника бойових дій надано 1 018 особам, які у складі добровольчих формувань, що були утворені або самоорганізувалися для захисту незалежності, суверенітету та територіальної цілісності України, брали безпосередню участь в антитерористичній операції. До Єдиного державного реєстру ветеранів війни внесені відомості про 183 працівників підприємств, установ, організацій, які залучалися та брали безпосередню участь в АТО/ООС; 104 037 — осіб з інвалідністю внаслідок війни; 211 580 — учасників війни; 115 046 — членів сімей загиблого (померлого) ветерана війни (з них 2758 — діти загиблих внаслідок участі в АТО/ООС); 941 — постраждалий учасник Революції Гідності; 20 — осіб з особливими заслугами перед Батьківщиною. Офіційна статистика не включає

членів сімей ветеранів, які теж потребують підтримки з боку держави в процесі повернення ветеранів до цивільного життя (надання психологічних, освітніх, правових та інших послуг).

За інформацією з відкритих джерел станом на 01 січня 2022 року в Україні налічувалося близько 500 тисяч учасників бойових дій. Прогнозована кількість ветеранів, членів їхніх сімей та сімей полеглих воїнів після перемоги – близько 3 млн. осіб.

Значна частина цих осіб уже має або матиме ветеранський статус та потребує ефективної системи державної підтримки під час виконання обов'язків військової служби, а також цілісного механізму повернення до цивільного життя після завершення військової служби.

Як зазначає Міністерство у справах ветеранів України, з 01 січня 2020 року введено в дію Закон України “Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо надання статусу та соціальних гарантій окремим особам із числа учасників антитерористичної операції” від 4 грудня 2019 року №329-ІХ, який надав можливість оформити ветеранський статус добровольцям, що брали участь у захисті територіальної цілісності та незалежності України протягом мінімум 30 днів безпосередньо в зоні проведення АТО у складі добровольчих формувань, які взаємодіяли із Збройними Силами України, МВС або іншими військовими формуваннями. Це дало змогу на рівні держави визнати внесок добровольців у захист України. З 18 січня 2018 року на законодавчому рівні закріплена можливість для членів сімей померлих внаслідок захворювання військовослужбовців (добровольців) отримати статус члена сім'ї загиблого відповідно до вимог ст. 10 Закону України “Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту”, якщо таке захворювання було набуто під час безпосередньої участі в антитерористичній операції. Така ж можливість передбачена для членів сімей померлих осіб, які добровільно залучалися до здійснення заходів із забезпечення національної безпеки і оборони, відсічі і стримування збройної агресії Російської Федерації у Донецькій та Луганській областях (у тому числі здійснювали волонтерську діяльність).

Наразі, ситуація, яка склалася вимагає нових підходів до вирішення викликів часу та створення новітніх підходів.

Учасники слухань наголосили, що **нова ветеранська політика** – це політика управління людськими ресурсами в безпековій, оборонній, соціальній, економічній сферах та у сфері охорони здоров'я. Тому **одним із пріоритетів Уряду на 2023 рік** визначено ветеранську політику. Ветеран не тільки Захисник України, це воїн відновлення.

Політика ветеранського розвитку – це формування нової формули державної політики надання можливостей всебічної реалізації для ветеранів одночасно із впровадженням політики щодо гарантій їх соціального захисту. Держава створює умови, щоб військовослужбовець завжди був готовий до служби та знав, що держава після завершення служби надасть йому необхідні інструменти для інтеграції в суспільство, громаду, родину.

Нова державна ветеранська політика передбачає безпекову, економічну, соціальну та міжнародну складові.

Безпекова складова: ветеран - активний громадянин, готовий до оборони та національного супротиву (у разі ескалації військової загрози).

Забезпечення єдиного обліку колишніх військових всього силового блоку, підтримки готовності повернення до військової служби, залучення до військово-патріотичного та національно-патріотичного виховання.

Економічна складова: ветеран – це працевлаштований громадянин, платник податків, конкурентоспроможний на ринку праці.

Ветеранський бізнес – це нові робочі місця, актуальні напрями діяльності. Створення умов отримання цивільної спеціальності відповідно до потреб ринку праці за місцем проживання. Впровадження програм заохочення роботодавців, які працевлаштовуватимуть ветеранів.

Соціальна складова: єдина система обліку отриманих послуг ветераном; підтримка фізичного та ментального здоров'я; адаптація до цивільного життя, інтеграція в суспільство, родину, громаду, трудові колективи; підтримка осіб з інвалідністю внаслідок війни, членів родин загиблих (померлих) Захисників і Захисниць України; забезпечення житлом (перехідний період).

Міжнародна складова: впровадження стандартів ЄС та НАТО; розвиток ветеранської дипломатії; залученість до міжнародних ветеранських спортивних спільнот.

У Міністерстві у справах ветеранів України з метою підтримки ветеранів організовано реалізацію таких проектів:

“Перехід від військової служби до цивільного життя” (інституційна реформа в безпековій та оборонній сферах), адміністративні послуги онлайн + ЦНАП (military ЦНАП), створення Центрів ветеранського розвитку, надання послуг психологічної реабілітації, психологічне тестування (онлайн система), побудова «Бородянка центр», Український ветеранський фонд, ветеранський спорт як складова реабілітації, забезпечення житлом, Національне військово меморіальне кладовище, книга героїчних вчинків, інтерактивна мапа, пам'ятних дошок і пам'ятників, національно-патріотичне виховання.

Розробка системи переходу є не лише загальнонаціональним проектом, а й інституційною реформою. Міністерством у справах ветеранів України розроблено проект Указу Президента України “Про рішення Ради національної безпеки і оборони України “Про Стратегію переходу від військової служби до цивільного життя” (далі- Стратегія) та подано на розгляд Кабінету Міністрів України. Разом з тим, на виконання зазначеної Стратегії у Комітеті Верховної Ради України з питань соціальної політики та захисту прав ветеранів розроблено «дорожню карту» такого переходу. Наш підхід базується на 4 «китах»: економічна незалежність, кошти, житло, медичні послуги. Для втілення цього підходу у життя необхідно створити службу чи агентство супроводу ветеранів, так звану службу ветеранських нянь чи службу ветеранських волонтерів, яка має супроводжувати демобілізованих та надавати всебічну допомогу у вирішенні всіх питань з якими демобілізований стикається у мирному житті.

Учасники слухань у Комітеті підкреслили, що держава активно працює над тим, щоб забезпечити ветеранам війни та їхнім родинам так звану «позитивну дискримінацію» ефективні інструменти підтримки: соціально-психологічну і

медичну реабілітацію та адаптацію, навчання та перекваліфікацію, підтримку ветеранського бізнесу шляхом наступних інструментів підтримки.

Учасники слухань зосередили увагу на наступних напрямках.

1. Економічна незалежність ветеранів війни, їхня реінтеграції в суспільство, надання послуг з професійної освіти.

Міністерством у справах ветеранів України вперше ініційовано створення уніфікованої системи переходу від військової служби до цивільного життя ветеранів війни, яка передбачає заходи щодо забезпечення українських Захисників і Захисниць сучасними інструментами для інтеграції/реінтеграції в економіку та громади, зокрема, шляхом формування програм, спрямованих на соціальну, психологічну допомогу, медичну реабілітацію, розвиток спорту та інше.

Започатковано формування нової ветеранської політики “Перехід від військової кар’єри до цивільного життя”, розроблено проект Стратегії переходу від військової служби до цивільного життя, який наразі опрацьовується членами Міжвідомчої робочої групи з питань розроблення та впровадження системи переходу від військової служби до цивільного життя.

За ініціатииви Міністерства у справах ветеранів України удосконалено механізм надання послуг з соціальної та професійної адаптації як складової системи переходу від військової служби до цивільного життя. Урядом ухвалено зміни до постанов Кабінету Міністрів України від 31.03.2015 №179 і від 21.06.2017 №432, якими передбачено впровадження різних рівнів перепідготовки, підвищення кваліфікації та можливості розроблення і реалізації короткострокових освітніх програм за професіями затребуваними на ринку праці під час відновлення країни, впроваджено обов’язковість психологічного супроводу навчального процесу та інше.

Крім того, в рамках реалізації заходів із соціальної та професійної адаптації, Міністерством у справах ветеранів України розпочато процес реалізації пілотного проекту щодо створення Центрів ветеранського розвитку на базі закладів вищої освіти, зокрема, розроблено проект зі створення “Центру ветеранського розвитку”.

Запровадження центрів ветеранського розвитку дозволить запуснути ефективну систему супроводу ветеранів війни та членів їх сімей після звільнення з військової служби та протягом року, з подальшим перезапуском складових їх професійної адаптації. А також сприятиме підвищенню задоволення освітніх потреб ветеранів війни та членів їх сімей, підвищенню їх рівня конкурентоспроможності на ринку праці та запровадженню підприємницьких ініціатив. Передбачається, що з ветеранами будуть працювати кар’єрний радник, соціальний педагог, психолог, юрист.

Міністерство у справах ветеранів України планує запускати центри в кожному регіоні України. Реалізація перших трьох пілотів заплановано в містах Вінниця, Львів та Дніпро. Навчання проходитимуть за сертифікованими програмами. Для цього вже проведено низку робочих зустрічей з

представниками Вінницького національного технічного університету, Львівського національного університету імені Івана Франка та Дніпропетровського університету митної справи та фінансів щодо утворення на їхній базі таких Центрів за участі представників Міністерства освіти і науки України (далі-МОН) і регіональних органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування. Розроблено та запропоновано для обговорення Концепцію реалізації проекту “Центр ветеранського розвитку”, якою визначено основні завдання та механізми їх реалізації.

Сприяння самозайнятості ветеранів є одним із пріоритетних напрямів Міністерства у справах ветеранів України в частині підтримки та розвитку ветеранського підприємництва та ветеранських підприємницьких ініціатив.

Міністерством у справах ветеранів України розроблено проект Закону України “Про внесення змін до деяких законів України, спрямованих на забезпечення додаткових гарантій соціального захисту ветеранів війни, осіб, які мають особливі заслуги перед Батьківщиною, постраждалих учасників Революції Гідності, та членів їх сімей, членів сімей загиблих (померлих) ветеранів війни, членів сімей загиблих (померлих) Захисників та Захисниць України”, яким вперше закріплюється поняття “ветеранське підприємництво” та “ветеранські підприємницькі ініціативи” на законодавчому рівні, що дозволить запровадити комплексну підтримку ветеранського підприємництва від фінансових інструментів до спеціалізованого навчання та менторської підтримки. Наразі законопроект зареєстровано у Верховній Раді України за №6350 від 25.11.2021 та очікується його прийняття.

Окрім цього, Міністерством у справах ветеранів України розроблено проект Стратегії розвитку підприємницьких ініціатив ветеранів війни до 2030 року. Триває його доопрацювання.

Також, Міністерством у справах ветеранів України розроблено бізнес-портфоліо для розвитку ветеранського підприємництва. Це низка бізнес-проектів за різноманітними пріоритетними напрямками економічної діяльності, які можуть бути реалізовані ветеранами за підтримки міжнародних проектів технічної допомоги. Підприємницька діяльність це не тільки ефективний інструмент соціальної реабілітації ветеранів, який позитивно сприяє поверненню у цивільне життя, але й значно впливає на розвиток нашої країни в цілому. Наразі проводяться перемовини з потенційними міжнародними партнерами.

Задля підвищення добробуту ветеранів війни Міністерство у справах ветеранів України з 2015 року реалізує бюджетну програму КПКВК 1501040 “Заходи із психологічної реабілітації, соціальної та професійної адаптації, забезпечення санаторно-курортним лікуванням постраждалих учасників Революції Гідності, учасників антитерористичної операції та осіб, які здійснювали заходи із забезпечення національної безпеки і оборони, відсічі і стримування збройної агресії Російської Федерації у Донецькій та Луганській областях, та членів їх сімей (при здійсненні заходів із психологічної реабілітації), членів сімей загиблих (померлих) таких осіб, виготовлення для них бланків посвідчень та нагрудних знаків”. Протягом 2015-2021 років професійне перенавчання пройшли понад 30 тис. осіб зазначеної категорії.

У поточному році укладено меморандуми про співпрацю з Федерацією роботодавців України та Асоціацією міст України.

Міністерство економіки України зазначає, що Державним центром зайнятості з метою сприяння у працевлаштуванні та соціальній інтеграції забезпечується надання учасникам бойових дій повного комплексу соціальних послуг, зокрема із пошуку підходящої роботи та сприяння у працевлаштуванні, у тому числі шляхом організації громадських робіт, профорієнтаційних послуг, з професійного навчання (професійної підготовки або перепідготовки, підвищення кваліфікації).

Впродовж 2022 року послугами Державного центру зайнятості скористалися 11,0 тис. осіб з числа учасників бойових дій, з них 10,7 тис. осіб мали статус безробітного. За сприяння Центру у 2022 році отримали роботу 3,3 тис. учасників бойових дій.

Однією з форм матеріальної підтримки у період пошуку основного місця роботи учасниками бойових дій є організація громадських та інших робіт тимчасового характеру. У 2022 році участь у зазначених роботах взяли 97 учасників бойових дій.

Окремим напрямом соціальних послуг щодо сприяння працевлаштуванню ветеранів – учасників бойових дій є професійна орієнтація, соціальна та професійна адаптація, мотивація їх на отримання нової професії, зайняття підприємницькою діяльністю, професійне навчання, перенавчання, підвищення кваліфікації.

Учасникам бойових дій забезпечено можливість отримувати послуги у перші дні після їх реєстрації, з використанням індивідуального підходу та кейс-менеджменту, у т. ч. у дистанційному форматі із застосуванням інформаційно-комунікаційних технологій.

За потреби ветеранам – учасникам бойових дій надаються індивідуальні послуги з професійного та кар'єрного консультивання, у тому числі з Використанням психодіагностичних тестів, зокрема на Інтернет-платформі «Профорієнтація та розвиток кар'єри» щодо надання допомоги у виборі нової професії та курсів профнавчання, отримання додаткових навичок на «Освітньому порталі ДСЗ».

Комплексний підхід в обслуговуванні ветеранів – учасників бойових дій допомагає їм пройти ефективну профорієнтацію, розібратися у своїх особистісних якостях, визначитися з вибором майбутньої цивільної професії, скласти ефективне резюме, навчитися правильно шукати роботу, підготуватися до співбесіди з роботодавцем.

Міністерство освіти і науки України в межах компетенції пропонує розробити **поетапний перехід військовослужбовців від військової служби до цивільного життя** згідно зі структурно-логічною схемою етапів переходу від військової служби до цивільного життя (професійна адаптація).

Перший етап – це етап підготовки до професійної адаптації військовослужбовця до цивільного життя після звільнення з військової служби.

Цей етап розпочинається за місцем проходження військової служби за рік до звільнення з військової служби і триває до подання документів та звільнення з військової служби наказом по особовому складу.

Проведення заходів цього етапу покликані підготувати військовослужбовця до зміни суспільних відносин та підготовки до навчання з метою працевлаштування у цивільному житті. Заходи проводяться соціальною, юридичною службами та службою персоналу Міністерства оборони України із залученням Міністерства у справах ветеранів України та заінтересованих потенційних роботодавців.

Протягом першого етапу послідовно проводяться професійний скринінг, агрегування даних, аналіз результатів професійного скринінгу, профілювання, надання інформаційних, консультаційних, юридичних послуг, формування індивідуального плану професійної адаптації військовослужбовця.

Другий етап – це етап закінчення проходження військової служби, розрахунок і виплата військовослужбовцю грошового забезпечення і винагороди, набуття права відповідного статусу після звільнення з військової служби.

Цей етап розпочинається із оформлення документів на звільнення з військової служби і закінчується останнім днем військової служби.

Проведення заходів цього етапу призначені для врегулювання всіх питань і проблем військовослужбовця, пов'язаних із завершенням військової служби (передавання справ і посади, вибору і зміни місця проживання, працевлаштування і навчання членів сім'ї, використання відпустки, лікування військовослужбовця, вибору місця постановки на військовий облік, перевезення сім'ї і домашніх речей до нового місця проживання, оформлення документів, підтверджуючих відповідний статус після звільнення, оформлення пенсійного забезпечення) та визначення місця і часу початку проведення професійної адаптації. Заходи проводяться командуванням за місцем проходження військової служби і службою персоналу Міноборони із залученням Пенсійного фонду України, Міністерство у справах ветеранів України та МОН.

Третій етап – це етап професійної адаптації до цивільного життя (відновлення та вдосконалення професійних знань, умінь та навичок, набуття та/або вдосконалення загальних (ключових) та або/фахових компетентностей, завершення підготовки до трудової діяльності).

Народними депутатами – членами Комітету з питань соціальної політики та захисту прав ветеранів розроблено проект Закону «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо впорядкування надання та використання відпусток, а також інших питань», реєстрац. номер 8313 від 27.12.2022 р. Законопроектом передбачено забезпечення військовослужбовців, звільнених у зв'язку з демобілізацією із військової служби за призовом під час мобілізації, на особливий період, військової служби за призовом осіб із числа резервістів в особливий період, відпочинком тривалістю 60 робочих днів з виплатою двомісячного грошового забезпечення впродовж мобілізаційного періоду за рахунок Держаного бюджету України.

Цей етап розпочинається за місцем проживання після звільнення, на наступний день після закінчення військової служби і триває до моменту працевлаштування (або дня завершення навчання) колишнього військовослужбовця.

Проведення заходів цього етапу призначені для проведення заходів, спрямованих на відновлення та вдосконалення професійних знань, умінь та навичок, набуття та/або вдосконалення загальних та/або фахових компетентностей, надання інформаційних, консультаційних, профорієнтаційних послуг із зазначених питань для інтеграції та підвищення конкурентоспроможності звільнених військовослужбовців на ринку праці, їх самозайнятості, провадження підприємницької діяльності. Заходи проводяться Міністерством у справах ветеранів України із залученням державних органів, у сфері управління яких є відповідні заклади освіти, організації з надання освітніх послуг та роботодавців.

Протягом третього етапу проводиться професійна адаптація за напрямками: професійне навчання за робітничими професіями, яке здійснюється шляхом первинної професійної підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації з урахуванням поточної та перспективної потреби ринку праці;

курси підвищення кваліфікації для набуття особою нових та/або вдосконалення раніше набутих загальних та/або фахових компетентностей за професіями та спеціальностями для пріоритетних видів економічної діяльності, в тому числі самозайнятості та підприємницької діяльності;

підвищення освітнього рівня та спеціалізоване вдосконалення професійної підготовки шляхом здобуття професійної (професійно-технічної) освіти, освітньо-професійного ступеня фахової передвищої освіти, ступенів вищої освіти, в тому числі здобуття такої освіти за іншою професією, спеціальністю чи освітньою програмою;

присвоєння/підтвердження професійних кваліфікацій кваліфікаційними центрами, в тому числі здобутих протягом проходження військової служби.

Фінансове забезпечення передбачатиме:

впровадження економічних стимулів для інвесторів, роботодавців, надавачів та здобувачів освіти (освітніх послуг) за рахунок відповідних інструментів податкової, кредитно-грошової, інвестиційної, бюджетної, соціальної політики з метою підвищення конкурентоспроможності демобілізованих військовослужбовців, в тому числі особам з інвалідністю внаслідок війни, на ринку праці та їх професійної адаптації на основі здобуття ними освіти, спеціалізації, підвищення рівня їх кваліфікації та професійного розвитку;

розширення інструментів фінансового забезпечення здобуття формальної, неформальної і інформальної освіти для демобілізованих військовослужбовців на основі використання індивідуальних рахунків, ваучерів на здобуття наступного рівня освіти, надання пільгових кредитів на навчання, реалізації різних форм соціальної підтримки зазначених осіб;

підвищення конкурентоспроможності демобілізованих військовослужбовців на ринку праці та їх професійної адаптації за рахунок

залучення міжнародних грантів, коштів міжнародних фінансових організацій, фінансово-кредитних інститутів та інших інвесторів, в тому числі через реалізацію механізму державно-приватного партнерства.

Учасники слухань зазначили, що прийняття у 2022 році Закону України «Про внесення змін до деяких законів України у сфері освіти» (зокрема, зміни до Закону України «Про вищу освіту») дозволило внести зміни до Порядку прийому на навчання для здобуття вищої освіти в 2022 році, затвердженого наказом МОН від 27.04.2022 № 392, зареєстрованого в Міністерстві юстиції України 03.05.2022 за № 488/37824, і передбачити такі заходи щодо підтримки ветеранів під час вступної кампанії:

особи з інвалідністю внаслідок війни відповідно до статті 7 Закону України «Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту» мають право на спеціальні умови участі у конкурсному відборі на навчання для здобуття вищої освіти у вигляді участі у конкурсному відборі за результатами лише співбесіди або творчого конкурсу з можливістю зарахування на навчання на підставі отриманої позитивної оцінки;

особи, визнані учасниками бойових дій відповідно до Закону України «Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту», зокрема ті з них, які проходять військову службу (крім військовослужбовців строкової служби) в порядку, визначеному відповідними положеннями про проходження військової служби громадянами України, мають право на спеціальні умови участі у конкурсному відборі на навчання для здобуття ступеня бакалавра у вигляді участі у конкурсному відборі за результатами співбесіди замість національного мультипредметного тесту, у вигляді участі в конкурсі на місця державного або регіонального замовлення за квотою-1 або для здобуття ступеня магістра за результатами співбесіди з іноземної мови замість єдиного вступного іспиту та/або фахового іспиту замість єдиного фахового вступного випробування;

особи, визнані учасниками бойових дій, які не завершили навчання за кошти державного або місцевого бюджету (за державним або регіональним замовленням) за певним ступенем вищої освіти, мають право повторного вступу для безоплатного здобуття вищої освіти в державних і комунальних закладах вищої освіти за тим самим ступенем освіти (у цьому разі не застосовується вимога щодо відшкодування до державного або місцевого бюджету коштів, витрачених на оплату послуг з підготовки фахівців, згідно з Порядком відшкодування коштів державного або місцевого бюджету, витрачених на оплату послуг з підготовки фахівців, затвердженим постановою Кабінету Міністрів України від 26.08.2015 № 658);

громадяни України, зокрема учасники бойових дій, особи з інвалідністю внаслідок війни, учасники війни мають право безоплатно здобувати вищу освіту за другою спеціальністю у державних та комунальних закладах вищої освіти якщо:

- за станом здоров'я вони втратили можливість виконувати службові чи посадові обов'язки за отриманою раніше кваліфікацією, що підтверджується висновками медико-соціальної експертної комісії, та в інших випадках, передбачених законом;

- вони вступають на навчання до вищих військових навчальних закладів, закладів вищої освіти із специфічними умовами навчання, військових навчальних підрозділів закладів вищої освіти;

- вони мають направлення на навчання, видане державним (регіональним) замовником відповідно до законодавства.

Крім того, під час навчання ветеранам війни (учасникам бойових дій, особам з інвалідністю внаслідок війни, учасникам війни) та їх дітям відповідно до положень Закону України «Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту» надається державна цільова підтримка у вигляді:

повної або часткової оплати навчання за рахунок коштів державного та місцевих бюджетів;

пільгових довгострокових кредитів для здобуття освіти;

соціальної стипендії;

безоплатного забезпечення підручниками;

безоплатного доступу до мережі Інтернет, систем баз даних в закладах освіти;

безоплатного проживання в гуртожитку;

інших заходів, затверджених Кабінетом Міністрів України (зокрема постановою Кабінету Міністрів України від 23.11.2016 № 975 (в редакції постанови Кабінету Міністрів України від 17.07.2019 № 686) затверджений Порядок та умови надання державної цільової підтримки деяким категоріям громадян для здобуття професійної (професійно-технічної), фахової передвищої та вищої освіти).

Організація освітнього процесу у закладах професійної (професійно-технічної) освіти здійснюється відповідно до законів України «Про освіту», «Про професійну (професійно-технічну) освіту» та інших нормативно-правових актів.

Згідно зі статтею 5 Закону України «Про професійну (професійно-технічну) освіту» професійна (професійно-технічна) освіта здобувається громадянами України в державних і комунальних закладах професійної (професійно-технічної) освіти безоплатно, за рахунок держави, а у державних та комунальних акредитованих вищих професійно-технічних навчальних училищах та центрах професійної освіти – у межах державного та/або регіонального замовлення безоплатно, на конкурсній основі.

У 2022 році Законом України «Про внесення змін до Закону України «Про професійну (професійно-технічну) освіту» щодо окремих аспектів підготовки кваліфікованих робітників в умовах воєнного стану та відновлення економіки» внесено зміни до статті 5 Закону України «Про професійну (професійно-технічну) освіту», згідно з якими особа має право впродовж життя безоплатно здобувати професійну (професійно-технічну) освіту за іншою (іншими) професією (професіями), але не раніше ніж через три роки після завершення безоплатного здобуття професійної (професійно-технічної) освіти за попередньо здобутою професією (професіями), за умови наявності підтвердженого страхового стажу не менше двох років і за наявності вільних місць після зарахування осіб, які безоплатно здобуватимуть професійну (професійно-технічну) освіту вперше.

До завершення трирічного періоду та/або за відсутності підтвердженого страхового стажу не менше двох років особа має право безоплатно здобувати професійну (професійно-технічну) освіту за іншою професією, якщо за станом здоров'я вона втратила можливість виконувати роботу за попередньо здобутою професією, що підтверджується висновком медико-соціальної експертної комісії, або якщо надано запит про невідкладне забезпечення потреб держави (регіону) у підготовці необхідних кваліфікованих робітників на умовах державного (регіонального) замовлення, або в інших випадках, передбачених законодавством.

При цьому учні, яким відповідно до статті 44-1 Закону України «Про професійну (професійно-технічну) освіту» гарантується державна цільова підтримка для здобуття професійної (професійно-технічної) освіти у державних та комунальних закладах освіти, мають першочергове право на забезпечення жилою площею в гуртожитку (пункт 14 Порядку забезпечення гуртожитками осіб, які здобувають освіту в закладах професійної (професійно-технічної) освіти, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 17.04.2019 № 331).

Також згідно зі статтею 42 Закону України «Про професійну (професійно-технічну) освіту» держава гарантує особам з інвалідністю, особам з особливими освітніми потребами професійну (професійно-технічну) освіту на рівні, що відповідає їхнім здібностям і можливостям. За інших рівних умов особи з інвалідністю та особи з особливими освітніми потребами мають переважне право на зарахування до закладу професійної (професійно-технічної) освіти.

Професійна підготовка або перепідготовка осіб з інвалідністю здійснюється за рахунок коштів державного та/або місцевого бюджетів у межах обсягів державного та/або регіонального замовлення з урахуванням медичних показань і протипоказань для подальшої трудової діяльності. Обрання форм і методів професійної підготовки здійснюється згідно з висновками спеціалістів медико-соціальної експертної комісії.

Професійна підготовка або перепідготовка осіб з особливими освітніми потребами здійснюється за рахунок коштів освітніх субвенцій, державного та місцевих бюджетів, інших джерел не заборонених законодавством.

За оперативною інформацією департаментів (управлінь) освіти і науки обласних військових адміністрацій станом на січень 2023 року у 414 закладах професійної (професійно-технічної) освіти здобувають професійну (професійно-технічну) освіту 101 ветеран війни та 5327 дітей ветеранів війни.

З 101 особи, які мають статус ветеранів війни, це:

учасники бойових дій – 57;

особи з інвалідністю внаслідок війни – 4;

учасники війни – 40.

З 5327 дітей ветеранів війни:

діти учасників бойових дій – 5015;

діти померлих учасників бойових дій – 270;

діти осіб з інвалідністю внаслідок війни – 42.

МОН у грудні 2022 року запустило платформу для дистанційного навчання «Професійна освіта онлайн», на якій розміщено 24 короткотермінові курси для здобувачів професійних кваліфікацій, які, у свою чергу, розроблені/адаптовані за підтримки міжнародних партнерів.

Мета платформи «Професійної освіти онлайн» – забезпечення рівного, вільного і безоплатного доступу користувачів до якісних та актуальних навчальних матеріалів у сфері професійної (професійно-технічної) освіти. Платформа є окремим модулем «Всеукраїнської школи онлайн». Тому вона є не тільки майданчиком, де можна навчитись професіям, але й платформою для різних освітніх ресурсів, зокрема профорієнтаційних курсів або ж курсів набуття підприємницьких, комунікаційних або «м'яких» навичок (особистісні навички, наприклад, емоційний інтелект, сила волі, завзятість, креативність тощо).

Курси, які розміщені на платформі, створені за найпопулярнішими професіями серед молоді. Зокрема, кухар, кондитер, деревообробник-будівельник, електрик тощо. Нині розробляється ще 23 навчальних курси, які незабаром будуть доступні для користування.

Учасники війни, зокрема учасники бойових дій можуть безоплатно пройти відповідні курси на платформі «Професійна освіта онлайн».

2. Медичні послуги. Щодо комплексної реабілітації ветеранів війни та членів їх сімей.

За бюджетною програмою КПКВК 1501040 “Заходи із психологічної реабілітації, соціальної та професійної адаптації, забезпечення санаторно-курортним лікуванням постраждалих учасників Революції Гідності, учасників антитерористичної операції та осіб, які здійснювали заходи із забезпечення національної безпеки і оборони, відсічі і стримування збройної агресії Російської Федерації у Донецькій та Луганській областях, та членів їх сімей (при здійсненні заходів із психологічної реабілітації), членів сімей загиблих (померлих) таких осіб, виготовлення для них бланків посвідчень та нагрудних знаків” у 2022 році послуги із психологічної реабілітації, які надавалися відповідно до постанови Кабінету Міністрів України від 10.05.2022 № 587 “Про внесення змін до порядків, затверджених постановами Кабінету Міністрів України від 12.07.2017 № 497 і від 27.12.2017 № 1057” отримали понад 5,7 тис. Захисників та Захисниць України, а також члени їх сімей та члени сімей загиблих.

До Реєстру постачальників послуг із психологічної реабілітації ветеранам війни та членам їх сімей включено 48 суб'єктів надання послуг.

З 01.01.2023 набрала чинності постанова Кабінету Міністрів України від 29.11.2022 № 1338, якою затверджено Порядок та умови надання безоплатної психологічної допомоги особам, які звільняються або звільнені з військової служби, з числа ветеранів війни, осіб, які мають особливі заслуги перед Батьківщиною, членам сімей таких осіб та членам сімей загиблих (померлих) ветеранів війни і членам сімей загиблих (померлих) Захисників та Захисниць України відповідно до Закону України “Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту”.

Враховуючи міжнародний досвід надання психологічної допомоги ветеранам війни та застосовуючи рекомендації ВООЗ, Міністерством у справах ветеранів України розроблено швидкий та безкоштовний доступ нашим Захисникам і їхнім рідним до кваліфікованої психологічної допомоги на трьох організаційних рівнях: соціально-психологічна підтримка та супровід; психологічна реабілітація; комплексна медико-психологічна реабілітація.

Водночас, соціальну та психологічну допомогу учасникам антитерористичної операції та особам, які здійснювали заходи із забезпечення національної безпеки і оборони, відсічі і стримування збройної агресії Російської Федерації у Донецькій та Луганській областях та членам їх сімей, членам сімей загиблих (померлих) таких осіб надавалося центрами соціально-психологічної реабілітації населення, що належать до сфери управління Міністерства у справах ветеранів України і наразі функціонують у смт Іванків, м. Боярка, м. Славутич Київської області та м. Коростень Житомирської області.

Кількість звернень (відвідувань) до центрів у 2022 році склала 63 469, з них - 14 447 звернень учасників бойових дій та 20 136 членів їхніх сімей.

У 2022 році послуги із санаторно-курортного лікування, за оперативною інформацією структурних підрозділів з питань соціального захисту населення обласних, Київської міської держадміністрацій станом на 30.12.2022 р. отримали 1 081 особа з числа постраждалих учасників Революції Гідності, учасників антитерористичної операції та осіб, які здійснювали заходи із забезпечення національної безпеки і оборони, відсічі і стримування збройної агресії Російської Федерації у Донецькій та Луганській областях, та членів сімей загиблих (померлих) таких осіб.

Міністерством у справах ветеранів України розроблено законопроект щодо внесення змін до Закону України “Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту”, яким передбачається заміна права ветерана війни (медичної пільги) із щорічних медичних обстежень та диспансеризації, із залученням відповідних фахівців, на право ветерана війни на безоплатні профілактичні медичні огляди, які відповідають вимогам сьогодення (реєстр. №8318 від 29.12.2022).

Також, Міністерством у справах ветеранів України також було направлено ряд запитів до урядів інших країн для забезпечення проходження лікування і реабілітації Захисниками України за кордоном. У результаті було досягнуто низки домовленостей що сприяло відправці за кордон 37 осіб (Бельгія - 17, Норвегія - 1, Фінляндія - 1, Данія - 1, Латвія - 4, Польща - 2, Франція - 3, Німеччина - 4, Литва - 1, США - 1, Голландія - 2). Станом на 30.12.2022 8 осіб завершило курс реабілітації.

Міністерство спільно з Національною службою здоров'я України започаткувало кампанію щодо інформування ветеранів війни про існуючі програми медичних гарантій та послуг, які може отримати ветеран за Програмою медичних гарантій (діагностика, лікування, реабілітація тощо).

Важливим напрямом діяльності Міністерства у справах ветеранів України є фізкультурно-спортивна реабілітація та розвиток спорту ветеранів війни та членів їх сімей. У жовтні 2022 року Міністерство у справах ветеранів України

повідомило Фундацію Ігор Нескорених про готовність національної збірної команди України взяти участь в Іграх Нескорених Дюссельдорф 2023 та підтвердило свою згоду підписавши Кодекс країн-учасниць у Іграх Нескорених Дюссельдорф 2023 (збірка правил, які регулюють проведення Ігор Нескорених Дюссельдорф 2023).

З метою формування Календаря спортивних заходів для ветеранів війни на 2023 рік та розміщення такої інформації на офіційному сайті Міністерство у справах ветеранів України у рубриці “Ветеранський спорт” надіслано лист-запит до обласних державних адміністрацій та Київської міської ради щодо надання інформації про регіональні спортивні заходи, заплановані на 2023 рік для учасників бойових дій, осіб з інвалідністю внаслідок війни та членів їх сімей відповідно вимог пункту 3 Указу Президента України від 23.08.2020 8 № 342/2020 “Питання розвитку національної системи фізкультурно-спортивної реабілітації ветеранів війни та членів їх сімей, сімей загиблих (померлих) ветеранів війни”.

Як зазначили учасники слухань, учасникам бойових дій держава гарантує безоплатне та позачергове забезпечення допоміжними засобами реабілітації, незалежно від встановлення їм інвалідності.

За ініціативи Міністерства соціальної політики України (далі – Мінсоцполітики) народними депутатами України було врегульовано питання отримання допоміжних засобів реабілітації для людей, які постраждали внаслідок війни Росії проти України, військовослужбовцям Збройних сил України та інших військових формувань так і добровольцями територіальної оборони, та мирним громадянами (незалежно від встановлення їм інвалідності) шляхом прийняття Закону України „Про внесення змін до деяких законів України щодо забезпечення допоміжними засобами реабілітації осіб, постраждалих внаслідок військової агресії Російської Федерації проти України” від 01.04.2022 № 2168-ІХ. Також, відповідні зміни (постанова Кабінету Міністрів України від 12.04.2022 № 454) було внесено до постанов Кабінету Міністрів України від 05.04.2012 № 321 та від 01.10.2014 № 518.

З метою належної та фахової підготовки учасників бойових дій до протезування/ортезування та забезпечення допоміжними засобами реабілітації, надання таким особам відповідної інформації щодо механізму забезпечення, переліку відповідних документів та переліку підприємств, які надають такі послуги, Міністерство у справах ветеранів спільно з Мінсоцполітики здійснює щотижневий моніторинг інформації щодо осіб, які потребують забезпечення допоміжними засобами реабілітації, в тому числі протезування / ортезування.

Проте, за допомогою до Мінсоцполітики звертаються вже ті особи, в яких вже загоїлися поранення та які вже готові до протезування.

З початку воєнних дій в Україні суттєво змінився характер поранень. Вони набагато тяжчі, непоодинокі випадки одночасної втрати кількох кінцівок (верхні та нижні), набагато більше ампутацій на більш високому рівні (вище ліктя, вище стегна), що суттєво ускладнює та подовжує процес протезування.

Враховуючи ці всі обставини, виконати протезування у строки, які були передбачені законодавством до війни, не можливо. Крім того спостерігається

суттєве збільшення запиту на складне дороговартісне протезування. У зв'язку із ступенем важкості самих поранень збільшився термін лікування та протезування.

Наразі учасники бойових дій, які постраждали внаслідок війни Росії проти України і втратили кінцівки, проходять лікування та підготовку до протезування/ортезування в закладах охорони здоров'я або ж в реабілітаційних центрах.

Варто зазначити, що на сьогодні безкоштовне забезпечення допоміжними засобами реабілітації та послуги з їх виготовлення надаються на 106 протезно-ортопедичних підприємствах як приватної так і державної форм власності, з яких 54 підприємства виготовляють протезно-ортопедичні вироби.

Для окремих категорій населення встановлено право самостійного вибору будь-якого підприємства із цього переліку суб'єктів господарювання (особа самостійно звертається із заявкою) і на підставі цього самостійного виробу формується замовлення на забезпечення допоміжними засобами реабілітації.

Крім того, при державних та казенних протезно-ортопедичних підприємствах діють стаціонарні (реабілітаційні) відділення первинного і складного протезування та ортезування, які створено для проведення індивідуальних заходів реабілітації щодо первинного та складного протезування й ортезування осіб із порушеннями опорно-рухового апарату.

Протезування та забезпечення допоміжними засобами реабілітації в першу чергу спрямоване на надання окремим категоріям населення можливості повернення в соціум та проведення активної життєдіяльності.

Варто зазначити, що після первинного протезування/ортезування учасники бойових дій мають право на протезування/ортезування виробами підвищеної функціональності за новітніми технологіями та технологіями виготовлення, які відсутні в Україні, та/або спеціальними виробами для занять спортом.

Порядок та механізм забезпечення такими виробами затверджено постановою Кабінету Міністрів України від 01.10.2014 № 518 „Деякі питання протезування та ортезування виробами підвищеної функціональності за новітніми технологіями та технологіями виготовлення, які відсутні в Україні, та/або спеціальними виробами для занять спортом окремих категорій громадян, які втратили функціональні можливості кінцівки або кінцівок” (зі змінами) (далі – Постанова № 518).

У зв'язку із застосуванням в Україні новітніх технологій при протезуванні/ортезуванні виробами підвищеної функціональності, в тому числі спеціальними виробами для занять спортом, а також проведенням навчання фахівців з протезування/ортезування, відповідно до Постанови № 518 останнього разу протезування за кордоном учасників бойових дій було проведено у 2017 році.

На сьогодні учасники бойових отримують фахову допомогу з протезування/ортезування в Україні. При цьому в найбільш складних випадках травмування та за відсутності технологій в Україні є можливість відправлення на протезування за кордоном.

З метою підвищення в Україні рівня протезно-ортопедичних послуг до міжнародного було організовано та проведено навчальні проекти для українських фахівців, які надали знання по сучасним технологіям протезування та реабілітації. Вагомим результатом стала поява в Україні 21 фахівця з протезування/ортезування, що мають сертифікати Міжнародної спільноти протезистів/ортезистів (ISPO).

Міністерство у справах ветеранів України, у межах компетенції, продовжує роботу щодо реалізації програм реабілітації у сфері охорони здоров'я, програм психологічної допомоги, соціальної та професійної реадaptaції осіб, які звільняються або звільнені з військової служби з числа ветеранів війни, осіб, які мають особливі заслуги перед Батьківщиною, членів сімей таких осіб, членів сімей загиблих (померлих) ветеранів війни, членів сімей загиблих (померлих) Захисників та Захисниць України.

Разом з тим, більшість ветеранів підтримують свої моральні сили завдяки військовій службі, але бойовий досвід, на жаль, залишає все більше ветеранів із такими проблемами, як посттравматичний стресовий розлад і черепно-мозкові травми. Але недосконале законодавче регулювання, складність урахування специфіки проблем ветеранів та імплементації законодавства вимагає застосування спеціальних та більш комплексних інструментів, що і пропонує **концепція судів у справах ветеранів** (далі – ССВ).

За досвідом американських дослідників, кожен п'ятий ветеран має симптоми розладу психічного здоров'я або когнітивних розладів. Дослідження продовжують виявляти зв'язок між вживанням психоактивних речовин і психічними захворюваннями, пов'язаними з бойовими діями. Залишені без лікування розлади психічного здоров'я, поширені серед ветеранів, можуть безпосередньо призвести до залучення до системи кримінального правосуддя. Суди з питань ветеранів дозволяють обслуговувати великий сегмент ветеранів, залучених до правосуддя, на відміну від звичайного підходу в системі правосуддя, де всі ветерани постають перед випадковими суддями, які можуть або не можуть розуміти їхній унікальний досвід і проблеми. Оскільки суддя ССВ розглядає численні справи ветеранів і має підтримку професійної і добре організованої команди з представників кожного сегменту ССВ, він або вона має набагато кращі можливості для розсудливого підходу і ефективної реакції, ніж суддя, який лише час від часу слухає справу, пов'язану з підсудним-ветераном.

Суди з питань ветеранів дозволяють обслуговувати великий сегмент ветеранів, залучених до правосуддя, на відміну від звичайного підходу в системі правосуддя, де всі ветерани постають перед випадковими суддями, які можуть або не можуть розуміти їхній унікальний досвід і проблеми. Оскільки суддя ССВ розглядає численні справи ветеранів і має підтримку професійної і добре організованої команди з представників кожного сегменту ССВ, він або вона має набагато кращі можливості для розсудливого підходу і ефективної реакції, ніж суддя, який лише час від часу слухає справу, пов'язану з підсудним-ветераном.

ССВ мають діяти як «єдине вікно», зв'язуючи ветеранів із програмами, пільгами та послугами, які вони можуть отримали. Наприклад, спеціаліст/експерт з охорони здоров'я ветеранів (який може бути державним

службовцем або представником акредитованої організації) присутній під час судового розгляду справи з доступом до конфіденційних медичних записів, призначає лікування та передає цю інформацію суду. Міністерство у справах ветеранів або знову ж таки представник акредитованих ветеранських організацій може надати представника для забезпечення того, щоб ветерани отримували компенсацію по інвалідності, а також пільги на освіту та навчання. Також організації ветеранів і державні інституції у справах ветеранів допомагають ветеранам додатковими місцевими та державними ресурсами, житлом, землею, а волонтери-наставники ветеранів забезпечують моральну та мотиваційну підтримку. Саме координація і організована взаємодія всіх перелічених членів групи дає результат.

3. Щодо житлового забезпечення ветеранів війни, членам їх сімей та родинам загиблих захисників, виплати компенсацій за житлові приміщення.

Учасники комітетських слухань наголосили, що одним із інструментів підтримки ветеранів війни є забезпечення житлом, відновлення пошкодженого житла.

Міністерством у справах ветеранів України розроблено постанови Кабінету Міністрів України:

від 23.12.2022 № 142 “Про внесення змін до постанови Кабінету Міністрів України від 18.04.2018 № 280”, зокрема, з метою надання права на отримання грошової компенсації учасникам бойових дій з числа внутрішньо переміщених осіб, які у складі добровольчих формувань, що були утворені для захисту незалежності, суверенітету та територіальної цілісності України, брали безпосередню участь в антитерористичній операції;

від 29.07.2022 № 844 “Про внесення змін до постанови Кабінету Міністрів України від 19.10.2016 № 719”, від 29.07.2022 № 851 “Про внесення змін до постанови Кабінету Міністрів України від 18.04.2018 № 280”, від 29.07.2022 № 843 “Про внесення змін до постанови Кабінету Міністрів України від 28.03.2018 № 214” та від 29.07.2022 № 845 “Про внесення змін до постанови Кабінету Міністрів України від 20.02.2019 № 206”, зокрема, щодо визначення механізму реалізації права на житло особам з інвалідністю внаслідок війни та членів сімей загиблих (померлих), яким у 2021 році виплачено грошову компенсацію за належні для отримання жилі приміщення на території адміністративно-територіальної одиниці, на якій проводяться бойові дії і які після введення воєнного стану згідно із Указом Президента України від 24.02.2022 № 64 перемістилися з цієї території, а також збільшення терміну використання коштів для придбання житла.

Підготовлено проекти актів з метою внесення змін до постанов Кабінету Міністрів України від 19.10.2016 № 719, від 18.04.2018 № 280, від 28.03.2018 № 214 та від 20.02.2019 № 206 щодо:

створення механізму реалізації права ветеранів війни та членів сімей загиблих (померлих) Захисників і Захисниць України на отримання грошової компенсації, яким було призначено до 24.02.2022 та не виплачено, і які після цієї

дати перемістилися з території адміністративно-територіальної одиниці на якій проводяться бойові дії, за новим місцем перебування на обліку в Єдиній інформаційній базі даних про внутрішньо переміщених осіб зі збереженням черговості виплати грошової компенсації;

встановлення права на призначення і виплату грошової компенсації за належні для отримання жилі приміщення для осіб з інвалідністю внаслідок війни I-II груп з 10 числа добровольців Сил територіальної оборони та осіб, які входили до складу добровольчого формування територіальної громади, також членів сімей загиблих (померлих) Захисників і Захисниць, визначених пунктами 2-5 частини першої статті 101 Закону України “Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту”, згідно із Законом № 2121.

Зазначені проекти у грудні 2022 року направлено на погодження заінтересованим сторонам.

Підготовлено на розгляд Кабінету Міністрів України проект розпорядження Кабінету Міністрів України “Про затвердження Державної цільової соціальної програми забезпечення реалізації права на житло осіб, які захищали незалежність, суверенітет та територіальну цілісність України, на період до 2025 року” з урахуванням погодження із заінтересованими сторонами відповідно до вимог Регламенту Кабінету Міністрів України, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 18 липня 2007 р. № 950.

З метою забезпечення житлом ветеранів війни з 2015 року запроваджено бюджетні програми, якими передбачена виплата грошової компенсації за належні для отримання жилі приміщення за рахунок субвенції з державного бюджету місцевим бюджетам.

З 2020 року Міністерством у справах ветеранів України визначено відповідальним виконавцем **4 бюджетних програм**, спрямованих на реалізацію житлових прав ветеранів війни.

Щодо виплати грошової компенсації за належні для отримання жилі приміщення інформуємо Законом України “Про Державний бюджет України на 2022 рік” за бюджетними програмами були передбачені видатки в обсязі 5,5 млрд грн, за рахунок яких у 2022 році планувалося забезпечити виплату грошової компенсації близько 4 000 ветеранам війни та членам сімей загиблих ветеранів війни.

Водночас, відповідно до постанови Кабінету Міністрів України від 01.04.2022 № 401 “Про спрямування коштів до резервного фонду державного бюджету” загальнодержавні видатки загального фонду Державного бюджету України на 2022 рік за бюджетними програмами 1511040, 1511050, 1511060 було повністю скорочено та спрямовано до резервного фонду державного бюджету. Внаслідок такого скорочення у 2022 році розподіл субвенції за зазначеними бюджетними програмами Міністерство у справах ветеранів України не здійснювалося.

У Законі України “Про Державний бюджет України на 2023 рік” враховані пропозиції Міністерства у справах ветеранів України щодо передбачення у 2023 році видатків в обсязі 5,5 млрд грн для виплати грошової компенсації за належні

для отримання жилі приміщення 2 843 ветеранам війни і членам їх сімей, зокрема за такими бюджетними програмами:

1511040 “Субвенція з державного бюджету місцевим бюджетам на виплату грошової компенсації за належні для отримання жилі приміщення для сімей осіб, визначених пунктами 2 – 5 частини першої статті 101 Закону України “Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту”, для осіб з інвалідністю I – II групи, яка настала внаслідок поранення, контузії, каліцтва або захворювання, одержаних під час безпосередньої участі в антитерористичній операції, забезпеченні її проведення, здійсненні заходів із забезпечення національної безпеки і оборони, відсічі і стримування збройної агресії Російської Федерації у Донецькій та Луганській областях, забезпеченні їх здійснення, у заходах, необхідних для забезпечення оборони України, захисту безпеки населення та інтересів держави у зв’язку з військовою агресією Російської Федерації проти України, визначених пунктами 11 – 14 частини 11 другої статті 7 Закону України “Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту”, та які потребують поліпшення житлових умов” – 1 733,9 млн грн для виплати 896 особам;

1511050 “Субвенція з державного бюджету місцевим бюджетам на виплату грошової компенсації за належні для отримання жилі приміщення для внутрішньо переміщених осіб, які захищали незалежність, суверенітет та територіальну цілісність України і брали безпосередню участь в антитерористичній операції, забезпеченні її проведення, перебуваючи безпосередньо в районах антитерористичної операції у період її проведення, у здійсненні заходів із забезпечення національної безпеки і оборони, відсічі і стримування збройної агресії Російської Федерації у Донецькій та Луганській областях, забезпеченні їх здійснення, перебуваючи безпосередньо в районах та у період здійснення зазначених заходів, та визнані особами з інвалідністю внаслідок війни III групи відповідно до пунктів 11 – 14 частини другої статті 7 або учасниками бойових дій відповідно до пунктів 19 – 21 частини першої статті 6 Закону України “Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту”, та які потребують поліпшення житлових умов” – 3 264,7 млн грн для виплати 1 687 особам;

1511060 “Субвенція з державного бюджету місцевим бюджетам на виплату грошової компенсації за належні для отримання жилі приміщення для сімей учасників бойових дій на території інших держав, визначених у абзаці першому пункту 1 статті 10 Закону України “Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту”, для осіб з інвалідністю I – II групи з числа учасників бойових дій на території інших держав, інвалідність яких настала внаслідок поранення, контузії, каліцтва або захворювання, пов’язаних з перебуванням у цих державах, визначених пунктом 7 частини другої статті 7 Закону України “Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту”, 4 та які потребують поліпшення житлових умов” – 499,3 млн грн для виплати 258 особам;

1511070 “Субвенція з державного бюджету місцевим бюджетам на виплату грошової компенсації за належні для отримання жилі приміщення для сімей осіб, визначених у абзаці чотирнадцятому пункту 1 статті 10 Закону України “Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту», для осіб з інвалідністю

I-II групи, які стали особами з інвалідністю внаслідок поранень, каліцтва, контузії чи інших ушкоджень здоров'я, одержаних під час участі у Революції Гідності, визначених пунктом 10 частини другої статті 7 Закону України “Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту”, та які потребують поліпшення житлових умов” – 3,9 млн грн для виплати 2 особам.

Також постановою Кабінету Міністрів України від 02.08.2022 № 856 “Деякі питання забезпечення приватним акціонерним товариством “Українська фінансова житлова компанія” доступного іпотечного кредитування громадян України” (далі – постанова № 856) передбачено доступне іпотечне кредитування громадян України ПрАТ “Укрфінжитло”.

Зокрема, положеннями постанови №856 передбачено надання іпотечного кредиту під 7 % річних ветеранам війни та членам їх сімей; учасникам бойових дій, особам з інвалідністю внаслідок війни, сім'ям загиблих (померлих) ветеранів війни, визначених статтею 10 Закону України “Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту”, а також сім'ям загиблих (померлих) Захисників і Захисниць України.

4. Кошти. Щодо надання пільг, послуг і гарантій ветеранам війни, членам їх сімей та родинам загиблих захисників, забезпечення їх доступу до електронних послуг і сервісів.

Кабінетом Міністрів України розроблений проект Закону “Про внесення змін до деяких законів України, спрямованих на забезпечення додаткових гарантій соціального захисту ветеранів війни”, реєстрац. номер 6350 від 25.11.2021 р. та внесений на розгляд Верховної Ради України. Разом з тим в Комітеті Верховної Ради України з питань соціальної політики та захисту прав ветеранів опрацьовується проект Закону «Про внесення змін до деяких законів України щодо забезпечення прав осіб з інвалідністю на працю», реєстрац. номер 5344-д від 18.11.2022 р., в якому враховано ряд положень, що містяться у проекті 6350.

Законопроектом пропонується створити сприятливі умови для працевлаштування осіб з інвалідністю, в тому числі шляхом впровадження апробованих в інших країнах підходів до розвитку стимулюючих механізмів для роботодавців, розширення можливостей для осіб з інвалідністю. Законопроектом закріплюється можливість заснування підприємств захищеного працевлаштування, які матимуть на меті не отримання прибутку, а забезпечення працевлаштування осіб із важкими формами обмежень функціонування.

З огляду на вищевикладене, проект Закону “Про внесення змін до деяких законів України, спрямованих на забезпечення додаткових гарантій соціального захисту ветеранів війни”, реєстрац. номер 6350 від 25.11.2021 р. потребує перегляду та доопрацювання.

Оцифрування послуг та пільг - це зручність для ветеранів, можливість комплексно дослідити їх потреби. І все це ґрунтується на принципах прозорості та відкритості, технологічної нейтральності, орієнтації на ветерана, доступності, безпеці та конфіденційності.

Із застосуванням гнучких електронних сервісів держава може об'єднати зусилля влади, бізнесу, громадськості навколо організації середовища гармонійного розвитку і повноцінного життя ветеранів.

Міністерство у справах ветеранів України працює над тим, щоб оцифровані послуги та пільги для ветеранів стали найзручнішими з точки зору надання державних послуг.

Водночас, зазначимо про такі послуги, які оформлюватимуться виключно в паперовій формі, а саме:

- *надання статусу учасника бойових дій; надання статусу особи з інвалідністю внаслідок війни;*
- *надання статусу учасника війни;*
- *надання статусу члена сім'ї загиблого (померлого) ветерана війни;*
- *надання статусу члена сім'ї загиблого (померлого) Захисника чи Захисниці України.*

Міністерство у справах ветеранів зазначає, що після перемоги в Україні розпочне роботу Єдиний державний реєстр ветеранів війни, що надасть можливість надавати електронну послугу, в автоматичному режимі - *надання інформації про наявність статусу ветерана війни з Єдиного державного реєстру ветеранів війни.*

Реєстр ветеранів війни стане основою для електронного кабінету ветерана, який вже розроблений. Кожен захисник після авторизації може побачити свої дані та дізнатися все про статуси, пільги та державні гарантії. Міністерство у справах ветеранів України робить все для того, щоб запрацювали послуги для захисників – електронне посвідчення ветерана в «Дії», мобільний додаток е-Ветеран тощо. У період війни захист персональних даних – понад усе, тому наразі, з міркувань безпеки Міністерство у справах ветеранів України не може їх запустити. Після війни, завдяки реєстру, всі ветеранські електронні сервіси функціонуватимуть прозоро. Це вимога часу і Міністерство у справах ветеранів України буде робити все, щоб це сталось.

З метою спрощення надання пільг, послуг і гарантій ветеранам війни, членам їх сімей та родинам загиблих захисників, забезпечення їх доступу до електронних послуг і сервісів Міністерством у справах ветеранів України здійснює наступні заходи:

прийняття на баланс та введення в експлуатацію інформаційно-комунікаційної системи “Єдиний державний реєстр ветеранів війни” (далі – ЄДРВВ) відповідно до статті 31 Закону України “Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту” (далі – Закон) для забезпечення обліку осіб визначених відповідно до Закону; реалізації ними пільг та інших соціальних гарантій, передбачених цим Законом та іншими законодавчими актами; адміністрування їх потреб; координації діяльності органів виконавчої влади та у випадках, передбачених Законом, органів місцевого самоврядування з питань їх соціального захисту;

провадження процесів реінжинірингу послуг для ветеранів з метою визначення єдиного підходу до їх автоматизації та забезпечення достатньої зручності, а також розширення е-послуг для Захисників, Захисниць і членів їхніх

родин, доступних через смартфон. Наразі електронні послуги для громадян, у тому числі для ветеранів, запроваджено на різних порталах органів влади, з різними інтерфейсами, стандартами та засобами е-ідентифікації, що є вкрай незручним. Міністерство у справах ветеранів України розпочало формування уніфікованого державного механізму реалізації прав та гарантій (включаючи процедури їх надання, зокрема: компенсації відсоткової ставки на іпотеку та фінансовий лізинг, підприємницьких ініціатив ветеранів війни, тощо) з можливістю їх цифровізації та доступу до них ветеранами війни шляхом подання електронних заяв на інформаційних ресурсах Міністерство у справах ветеранів України.

Також внесені зміни до Положення про порядок видачі посвідчень і нагрудних знаків ветеранів війни, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12.05.1994 №302, відповідно до яких е-посвідчення ветерана формується безоплатно засобами Єдиного державного вебпорталу електронних послуг (далі – Портал Дія), зокрема, через мобільний застосунок відповідно до Закону України від 14.12.2021 №1954-IX “Про внесення змін до деяких законів України щодо вдосконалення функціонування Єдиного державного реєстру ветеранів війни та запровадження електронного посвідчення ветерана”. Е-посвідчення ветерана має формуватися автоматично за наявності в ЄДРВВ усіх відомостей, зазначених у “Посвідченні учасника бойових дій”, “Посвідченні особи з інвалідністю внаслідок війни”, “Посвідченні учасника війни” або “Посвідченні члена сім’ї загиблого”, наявності відцифрованого образу обличчя особи в е-паспорті/е-паспорті для виїзду за кордон, за наявності підключення електронного пристрою до Інтернету, працездатності встановленого мобільного додатка Порталу Дія та наявної електронної інформаційної взаємодії між Порталом Дія і ЄДРВВ. Послуга е-посвідчення на стороні ЄДРВВ технічно буде функціонувати з моменту введення ЄДРВВ в експлуатацію.

У зв’язку з прийняттям Закону України від 15.03.2022 №2121-IX “Про внесення змін до деяких законів України щодо уточнення норм, що регулюють питання визначення категорій осіб, які визнаються ветеранами війни та членами сімей загиблих Захисників і Захисниць України, та надання їм соціальних гарантій” (далі – Закон №2121), Міністерством у справах ветеранів України внесені зміни до низки нормативно-правових актів, зокрема до:

- Порядку надання статусу члена сім’ї загиблого (померлого) Захисника чи Захисниці України, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 23.09.2015 №740, який визначає процедуру надання статусу члена сім’ї загиблого (померлого) Захисника чи Захисниці України;
- Положення про порядок видачі посвідчень і нагрудних знаків ветеранів війни, затвердженим постановою Кабінету Міністрів України від 12.05.1994 №302, яким затверджено зразок нового посвідчення – “Посвідчення члена сім’ї загиблого Захисника чи Захисниці України”;
- Порядку надання статусу особи з інвалідністю внаслідок війни особам, які отримали інвалідність внаслідок поранення, контузії, каліцтва або захворювання, одержаних під час безпосередньої участі в антитерористичній операції, здійсненні заходів із забезпечення

національної безпеки і оборони, відсічі і стримування збройної агресії Російської Федерації в Донецькій та Луганській областях, забезпеченні їх проведення, під час безпосередньої участі у заходах, необхідних для забезпечення оборони України, захисту безпеки населення та інтересів держави у зв'язку з військовою агресією Російської Федерації проти України, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 08.09.2015 №685;

- Порядку призначення та виплати одноразової грошової допомоги в разі загибелі (смерті) або інвалідності деяких категорій осіб відповідно до Закону України “Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту”, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 29.04.2016 №336.

Також передбачено нову бюджетну програму “Виплата одноразової грошової допомоги в разі загибелі (смерті) або інвалідності деяких категорій осіб відповідно до Закону України “Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту” – для виплати одноразової грошової допомоги відповідно до Закону України “Про Державний бюджет України на 2023 рік”.

Також серед інших проблем, з якими військовослужбовці звертаються є проблема оформлення статусу учасника бойових дій (далі-УБД). А саме: військові частини (уповноважені особи), всупереч постанові Кабінету Міністрів України №413 та алгоритму, який передбачило Міністерство оборони України, не передають документи для присвоєння статусу УБД чинним військовослужбовцям на розгляд відповідних комісій та відмовляють у наданні таких документів особам, які хочуть оформити статус УБД самостійно.

Також уповноважені особи надають недостовірну інформацію щодо того, що військовий повинен надати кожен з документів, який передбачено постановою, навіть у випадку, коли передбачено альтернативний варіант (наприклад, не менш як один з таких документів - витяги (копії) бойових донесень, журналів бойових дій (оперативних завдань, ведення оперативної обстановки), вахтових журналів, польотних листів, матеріалів спеціальних (службових) розслідувань за фактами отримання поранень, контузій, каліцтв).

Військова частина (уповноважена особа) надає довідку про участь в бойових діях старого взірця, а не того, що передбачено Додатком 6 до Постанови Кабінету Міністрів України №413.

Уповноважені особи військових частин не надають усіх документів, які необхідні для оформлення статусу УБД відповідно до Постанови Кабінету Міністрів України №413 (у чинній редакції). А також територіальні центри комплектування та соціальної підтримки відмовляють в оформленні запитів про отримання таких документів для звільнених з військової служби.

Військовослужбовці отримують інформацію про те, що статус УБД можливо оформити лише після звільнення з військової служби (або навпаки, лише перебуваючи на військовій службі), хоча обидва варіанти не перешкоджають в оформленні ветеранського статусу.

5. Щодо пенсійного забезпечення ветеранів війни та учасників бойових дій

На сьогодні правовий статус ветеранів війни, визначається відповідно до Закону України „Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту”.

Особи з інвалідністю внаслідок війни та учасники бойових дій мають право на призначення пенсії за нормами законів України „Про пенсійне забезпечення осіб, звільнених з військової служби, та деяких інших осіб” або „Про загальнообов’язкове державне пенсійне страхування” (в залежності від статусу особи або за її вибором).

Як зазначає Міністерство соціальної політики України до розміру призначених пенсій додаються встановлені державою надбавки та підвищення, а саме: статусне підвищення, державна соціальна допомога на догляд, цільова грошова допомога на прожиття, пенсія за особливі заслуги перед Україною (за наявності таких заслуг).

Залежно від групи інвалідності пенсії особам з інвалідністю внаслідок війни призначаються відповідно до Закону України „Про пенсійне забезпечення осіб, звільнених з військової служби, та деяких інших осіб” в таких розмірах: для I групи – 100 %, II групи – 80 %, III групи – 60 % сум грошового забезпечення.

Учасники бойових дій мають право на дострокове призначення пенсії за віком відповідно Закону України „Про загальнообов’язкове державне пенсійне страхування” після досягнення чоловіками 55 років, жінками – 50 років та за наявності страхового стажу не менше 25 років у чоловіків і не менше 20 років у жінок. Розмір пенсії кожного визначається індивідуально в залежності від стажу та заробітної плати.

До основного розміру пенсій особам з інвалідністю внаслідок війни встановлюється статусне підвищення відповідно до Закону України „Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту” в таких розмірах: для осіб з інвалідністю I групи – 50 %, II групи – 40 %, III групи – 30 %, для учасників бойових дій – 25 % прожиткового мінімуму для осіб, які втратили працездатність.

На обліку в Пенсійному фонді України перебуває:

99 472 осіб, пенсія яким призначена відповідно Закону України „Про пенсійне забезпечення осіб, звільнених з військової служби, та деяких інших осіб”, середній розмір пенсії становить 10 400 грн;

314 635 осіб, пенсії яким призначені за іншими законами України, середній розмір пенсії становить 5 229 гривень.

Відповідно Закону України „Про поліпшення матеріального становища учасників бойових дій та осіб з інвалідністю внаслідок війни” особам з інвалідністю внаслідок війни встановлюється цільова грошова допомога на прожиття у розмірах: для I групи – 70 грн, II та III групи – 50 грн, для учасників бойових дій – 40 гривень.

На обліку в Пенсійному фонді України цільову грошову допомогу отримує 149 530 осіб з інвалідністю внаслідок війни, середній розмір пенсії становить 8 100 гривень.

Окрім цього, якщо щомісячний розмір пенсійних виплат (з урахуванням надбавок, підвищень, додаткових пенсій, цільової грошової допомоги, сум індексації та інших доплат до пенсій, установлених законодавством, крім пенсій за особливі заслуги перед Україною) не досягає в осіб з інвалідністю внаслідок війни I групи – 13 176,00 грн (650 % прожиткового мінімуму для осіб, які втратили працездатність, II групи – 10 642 грн (525 %), III групи – 7 297 грн (360 %), в учасників бойових дій – 4 257 грн (210 %), таким особам виплачується щомісячна державна адресна допомога до пенсії в сумі, що не вистачає до зазначених розмірів.

На обліку в Пенсійному фонді України щомісячну державну адресну допомогу до пенсії отримує 85 026 осіб з інвалідністю внаслідок війни та учасників бойових дій, середній розмір пенсії становить 6 531 гривня.

Крім того відповідно до норм Закону України „Про державну соціальну допомогу особам, які не мають права на пенсію, та інвалідам” особам з інвалідністю внаслідок війни передбачено встановлення допомоги на догляд (100 %, 50 % або 25 % прожиткового мінімуму для осіб, які втратили працездатність).

Відповідно до постанови Кабінету Міністрів України від 14.07.2021 № 713 „Про додатковий соціальний захист окремих категорій осіб” з 01.07.2021 особам, яким призначено пенсію до 01.03.2018 згідно Закону України „Про пенсійне забезпечення осіб, звільнених з військової служби, та деяких інших осіб” (крім військовослужбовців строкової служби), до розмірів їхніх пенсій встановлюється щомісячна доплата в сумі 2 000 грн, яка враховується під час подальших підвищень розмірів пенсій.

Із 01.03.2022 пенсії, призначені за нормами Закону України „Про пенсійне забезпечення осіб, звільнених з військової служби, та деяких інших осіб”, збільшені на 14 % на умовах визначених постановою Кабінету Міністрів України від 16.02.2022 № 118 „Про індексацію пенсій та заходи щодо підвищення рівня соціального захисту найбільш вразливих верств населення у 2022 році”.

Із 02.04.2022 відповідно до Закону України „Про внесення змін до Закону України „Про пенсійне забезпечення осіб, звільнених з військової служби, та деяких інших осіб” щодо пенсій в разі втрати годувальника” змінено умови визначення розміру пенсії в разі втрати годувальника за загиблого (померлого) військовослужбовця, який становить 70 % грошового забезпечення загиблого (померлого) або такого, що пропав безвісти військовослужбовця на одного непрацездатного члена сім’ї.

Якщо на утриманні загиблого (померлого) військовослужбовця перебували двоє і більше членів сім’ї, пенсія призначається у розмірі 50 % грошового забезпечення військовослужбовця, на кожного непрацездатного члена сім’ї.

Мінімальний розмір пенсії у разі втрати годувальника не може бути нижче двох розмірів прожиткового мінімуму для осіб, які втратили працездатність, станом на 01.10.2022 – 4 054 гривні.

В органах Пенсійного фонду України на обліку перебуває 108,8 тис осіб, які отримують пенсію в разі втрати годувальника. Середній розмір пенсії становить – 5 957 гривень.

Дружини (чоловіки), якщо вони не взяли повторний шлюб, і батьки, яким надано статус сім'ї загиблих (померлих) військовослужбовців мають право на призначення дострокової пенсії за віком після досягнення чоловіками 55 років, жінками – 50 років за наявності страхового стажу не менше 25 років у чоловіків і не менше 20 років у жінок.

Батьки, дружина (чоловік), якщо вони не взяли повторний шлюб, військовослужбовців та осіб, які мають право на пенсію за військовим законом, мають право на пенсію за віком в 55 років, або якщо вони мають право на пільгову пенсію незалежно від віку, на дострокову пенсію за віком, або якщо вони є особами з інвалідністю.

Для членів сімей військовослужбовців, які загинули або пропали безвісті під час участі в АТО / ООС, осіб, які брали безпосередню участь у здійсненні заходів, необхідних для забезпечення оборони України, захисту безпеки населення та інтересів держави у зв'язку з військовою агресією російської федерації проти України та загинули (померли) розмір пенсійної виплати в разі втрати годувальника, становить не менше – 7 800 грн кожному з непрацевдатних батьків, дружині (чоловікові).

На двох і більше членів сім'ї (крім непрацевдатних батьків, дружини (чоловіка), розмір пенсійної виплати становить – 6 100 грн, на кожного члена сім'ї. При цьому в усіх випадках загальний розмір пенсійної виплати на всіх членів сім'ї не може перевищувати максимальний розмір пенсії (станом на 01.01.2023 – 20 930 грн).

Також, варто зазначити, що з жовтня 2022 року набули чинності зміни, внесені до Закону України „Про пенсійне забезпечення осіб, звільнених з військової служби, та деяких інших осіб” в частині визначення мінімального розміру пенсій по інвалідності особам з інвалідністю внаслідок війни з числа рекрутів, солдатів і матросів строкової служби, які становлять для I групи інвалідності – 5 025 грн, для II групи – 4 610 грн, для III групи – 4 396 гривень.

Органами Пенсійного фонду України проведено перерахунок мінімальних розмірів пенсій по інвалідності близько 14,1 тис осіб, середній розмір пенсій збільшено на 701,14 гривень.

Учасники слухань акцентували увагу на тому, що встановлені мінімальні розміри пенсій, починаючи з 2023 року, щороку будуть індексуватися у порядку, встановленому Кабінетом Міністрів України.

6. Щодо патріотичного виховання молоді.

За інформацією Міністерства освіти і науки України заклади професійної (професійно-технічної) освіти залучають учасників бойових дій до патріотично-виховної роботи з учнями, запрошують на урочисті заходи тощо.

Водночас організація освітнього процесу в закладах освіти з навчального предмета «Захист України» та військово-патріотичне виховання здійснюється відповідно до законів України «Про освіту», «Про повну загальну середню

освіту», «Про військовий обов'язок і військову службу», «Про національну безпеку України», «Про основи національного спротиву»; Стратегії воєнної безпеки України, затвердженої Указом Президента України від 25.03.2021 № 121/2021; Стратегії національно-патріотичного виховання, затвердженої Указом Президента України від 18.05.2019 № 286/2019; Державного стандарту базової і повної загальної середньої освіти, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 23.11.2011 № 1392; Положення про допризовну підготовку, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 30.11.2000 № 1770, та інших нормативних-правових актів.

Згідно зі статтею 9 Закону України «Про військовий обов'язок та військову службу» допризовна підготовка, яка проводиться у закладах освіти через викладання навчального предмета «Захист України», включена до Державного стандарту базової і повної загальної середньої освіти, що реалізується у закладах середньої освіти III ступеня (або структурних підрозділах інших закладів освіти), що забезпечують профільну середню освіту або закладах професійної (професійно-технічної) освіти, якщо певний рівень освіти здобувається на основі базової середньої освіти та проводиться за програмами, погодженими з Міноборони.

Пунктами 12, 13 Положення про допризовну підготовку, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 30.11.2000 № 1770, визначено, що на посади викладачів призначаються офіцери запасу або у відставці, які мають вищу освіту, спроможні за віком і станом здоров'я якісно проводити заняття, а також випускники вищих педагогічних навчальних закладів за спеціальністю викладач допризовної підготовки і фізичного виховання.

У разі коли немає можливості укомплектувати ці посади офіцерами, викладачами можуть бути призначені добре підготовлені та досвідчені прапорщики (мічмани), сержанти (старшини), солдати (матроси) запасу з вищою освітою.

Підготовка викладачів допризовної підготовки і фізичного виховання проводиться на факультетах фізичного виховання та кафедрах військової підготовки вищих педагогічних навчальних закладів.

На навчання приймаються чоловіки віком до 25 років, які пройшли строкову військову службу або військову службу за контрактом і відповідають вимогам підготовки офіцерів запасу. Добір кандидатів провадять військові частини з числа військовослужбовців строкової служби, які підлягають звільненню в запас, а також територіальні центри комплектування та соціальної підтримки разом з органами управління освітою – з числа військовозобов'язаних, звільнених у запас після закінчення встановленого строку військової служби.

Як вбачається з пункту 9 Порядку організації та здійснення загальновійськової підготовки громадян України до національного спротиву, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 29.12.2021 № 1443, педагогічні працівники, які проводять початкову підготовку, повинні бути офіцерами запасу, резервістами офіцерського складу, спроможними за віком та станом здоров'я якісно проводити заняття.

У разі коли неможливо укомплектувати такі посади зазначеними особами, педагогічними працівниками можуть бути призначені добре підготовлені та досвідчені сержанти (старшини), солдати (матроси) запасу або резерву, які мають вищу освіту та статус ветерана війни.

Педагогічні працівники проходять відповідні курси підвищення кваліфікації (не менше 30 годин у міжтестастійний період) у вищих військових навчальних закладах, військових навчальних підрозділах закладів вищої освіти, які організовуються Міноборони.

Проведення початкової (допризовної) військової підготовки забезпечують керівники закладів освіти та педагогічні працівники, які входять до штату закладу освіти. Для допомоги вчителям (викладачам) у проведенні занять можуть залучатися представники військових частин Збройних Сил України, установ Міноборони та інших складових сил безпеки та сил оборони за погодженням з їх керівниками.

Водночас, згідно з частиною першою статті 22 Закону України «Про повну загальну середню освіту» на посади педагогічних працівників приймаються особи, які мають педагогічну освіту, вищу освіту та/або професійну кваліфікацію, вільно володіють державною мовою (для громадян України) або володіють державною мовою в обсязі, достатньому для спілкування (для іноземців та осіб без громадянства), моральні якості та фізичний і психічний стан здоров'я яких дозволяють виконувати професійні обов'язки.

Частиною першої статті 23 Закону України «Про повну загальну середню освіту» передбачено, що особи, які не мають досвіду педагогічної діяльності та приймаються на посаду педагогічного працівника, протягом першого року роботи повинні пройти педагогічну інтернатуру. Положення про педагогічну інтернатуру затверджується центральним органом виконавчої влади у сфері освіти і науки.

Враховуючи викладене, питання залучення ветеранів війни та учасників бойових дій до викладання предмета «Захист України» і військово-патріотичного виховання є врегульованим та не створює перешкод щодо залучення цих осіб до педагогічної діяльності у закладах освіти.

Слід зазначити, що закладами позашкільної освіти, відповідальними за організацію та проведення гри «Сокіл» («Джура»), на постійній основі проводяться тренінги в рамках проєкту «Школа виховників джур» та семінари-практикуми для організаторів, суддів та членів таборової старшини гри «Джура». До участі у зазначених заходах активно залучаються ветерани війни та учасники бойових дій (як в якості учасників, так і в якості інструкторів).

На базі Національного центру «Мала академія наук України» для ветеранів війни та учасників бойових дій системно проводяться лекції на тему «Стрес у військових умовах».

У ряді закладів позашкільної освіти організовано волонтерські штаби, де педагоги разом з вихованцями підтримують ветеранів війни, учасників бойових дій та членів їх сімей, залучають до гурткової роботи, запрошують на урочисті заходи тощо.

Крім того, після повернення до цивільного життя, громадяни, які перебували на військовій службі, мають отримати можливість не тільки повернутись до своєї професійної діяльності, але й не втратити ті можливості, які їм було гарантовано державою до початку війни та їх служби в Збройних Силах України.

Проектом Закону України «Про внесення змін до Закону України «Про наукову і науково-технічну діяльність» щодо питань дослідницької інфраструктури та підтримки молодих вчених», розробленим МОН спільно з робочими групами Національної ради України з питань розвитку науки і технологій, передбачено можливість продовження статусу молодого вченого для тих молодих вчених, які проходять військову службу в Збройних Силах України (включаючи строкову та за мобілізацією), на час проходження такої служби.

Таким чином, продовжити власну наукову діяльність, продовжити, або розпочати навчання в аспірантурі, для отримання ступеня доктора філософії, такий військовий зможе після демобілізації без втрати статусу «молодий вчений» навіть після досягнення ним граничного віку для молодих вчених, визначеного Законом України «Про наукову і науково-технічну діяльність».

Окрім того, за таким вченим зберігається можливість брати участь в усіх програмах державної підтримки для молодих вчених.

7. Щодо удосконалення державної політики вшанування пам'яті загиблих захисників України.

Верховною Радою України прийнято Закон України “Про внесення змін до деяких законів України щодо Національного військового меморіального кладовища” від 31 травня 2022 року №2292-ІХ (далі – Закон №2292), яким передбачено його створення.

На виконання Закону №2292 Урядом прийнято постанову від 04.10.2022 №1115 “Про утворення державної установи “Національне військове меморіальне кладовище”, яка дозволила Міністерство у справах ветеранів України утворити у сфері свого управління державну установу “Національне військове меморіальне кладовище” та забезпечити її діяльність.

Відповідно до Закону №2292, саме Міністерство у справах ветеранів України є замовником будівництва Національного військового меморіального кладовища, яке здійснюватиметься за кошти державного бюджету України.

Ухвалення даної постанови обумовлено необхідністю створення належних умов для організації поховань, увічнення та вшанування пам'яті на Національному військовому меморіальному кладовищі загиблих (померлих) Захисників і Захисниць України, також будівництва, утримання в належному стані та охорони кладовища.

Прийнято постанову Кабінету Міністрів України від 11.11.2022 №1262 “Про внесення змін до Порядку використання коштів, передбачених у державному бюджеті для героїзації образу ветерана війни та вшанування пам'яті загиблих (померлих) захисників України”, та дозволить забезпечити діяльність державної установи “Національне військове меморіальне кладовище”, що в свою

чергу сприятиме увічненню та вшануванню пам'яті загиблих (померлих) осіб, які захищали незалежність, суверенітет та територіальну цілісність України.

На підставі викладеного, за підсумками проведеного обговорення, учасники парламентських слухань на тему: «Інструменти суспільної підтримки ветеранів - учасників бойових дій у післявоєнний період» рекомендують інформацію представників органів державної влади, активістів громадських об'єднань взяти до відома.

I. Верховній Раді України

1. Здійснювати постійний моніторинг та вживати заходів парламентського контролю щодо цільового та ефективного використання бюджетних коштів, виділених на забезпечення пільг та соціальних гарантій, передбачених законодавством для ветеранів війни, Захисників та Захисниць, членів їх сімей та сімей загиблих.

2. Прискорити розгляд наступних проектів:

«Про основні засади внутрішньої та зовнішньої політики» щодо засад внутрішньої політики у сфері формування державної ветеранської політики», реєстрац. номер 8036 від 15.09.2022 р.;

«Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо впорядкування надання та використання відпусток, а також інших питань», реєстрац. номер 8313 від 27.12.2022 р.

II. Кабінету Міністрів України

1. В найкоротші строки розробити та затвердити проект Плану заходів «Поствоєнної адаптації військовослужбовців/демобілізованих».

2. Забезпечити розробку і впровадження Порядку соціальної адаптації ветеранів війни та членів їхніх сімей, зокрема, створити Патронатну службу «Ветеранське волонтерство», опрацювавши технології за моделлю роботи ЦНАПів.

3. Прискорити запуск та роботу Єдиного державного реєстру ветеранів війни.

4. Забезпечити розроблення й запровадження додаткових дієвих механізмів залучення ветеранів війни у сферу зайнятості шляхом відкриття Центрів ветеранського розвитку.

5. Прискорити затвердження Стратегію розвитку підприємницьких ініціатив ветеранів війни до 2030 року.

6. Прискорити створення Національного військового меморіального кладовища для впорядкування поховань загиблих та увіковічення пам'яті.

7. Стимулювати впровадження та розвиток в Україні новітніх технологій протезування ветеранів війни.

8. Розробити план комунікаційних заходів, спрямованих на формування позитивного образу ветерана в суспільстві.

9. Розробити та запровадити програми адаптації житла під потреби ветеранів з інвалідністю, у яких порушена мобільність.

III. Міністерству у справах ветеранів України

1. Забезпечити налагодження співробітництва з іноземними організаціями, що реалізують соціальні та реабілітаційні програми реінтеграції до мирного життя ветеранів війни.
2. Вжити заходів щодо забезпечення реалізації ветеранами війни права на першочергове поліпшення житлових умов.
3. Забезпечити комунікаційну кампанію щодо інформування ветеранів війни про існуючі програми медичних гарантій та послуг, які може отримати ветеран за Програмою медичних гарантій (діагностика, лікування, реабілітація тощо).

IV. Міністерству оборони України

1. Спростити порядок оформлення та отримання всіх необхідних довідок для оформлення статусу учасника бойових дій.
2. Забезпечити можливість комісіям, які займаються наданням статусу УБД витребувати необхідні документи самостійно.

V. Обласним, Київській міській державним адміністраціям, обласним, Київській міській радам

1. Звернути увагу посадових осіб органів державної влади та органів місцевого самоврядування на необхідності всебічного сприяння та пріоритетності у вирішенні проблемних питань при зверненні ветеранів війни та членів їхніх сімей, членів сімей загиблих (померлих) ветеранів війни, членів сімей загиблих (померлих) Захисників і Захисниць України до органів державної влади та місцевого самоврядування.
2. Вжити заходів для інформування ветеранів війни про існуючі програми пільги, медичні гарантії та послуги.
3. Забезпечити гідне вшанування та увічнення пам'яті захисників України з використанням відповідного церемоніалу поховання, врахуванням вимог військового статуту та використанням різноманітних засобів меморіалізації.
4. Організувати нагляд на належному рівні за місцями вшанування пам'яті полеглих, пам'ятниками, пам'ятними знаками, секторами військових поховань, місць поховань загиблих (померлих) Захисників і Захисниць України.

